

МАҲАЛЛИЙ ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТИ ОРГАНЛАРИ БОШҚАРУВ ФАОЛИЯТИНИ РАҚАМЛИ ТАРАНСФОРМАЦИЯСИ

Ходжамов Нарзулло Амир ўғли

Тошкентдаги Ажоу университети ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7588264>

ARTICLE INFO

Received: 20th January 2023

Accepted: 30th January 2023

Online: 31th January 2023

KEY WORDS

Маҳаллий давлат
ҳокимияти органлари,
маҳаллий бошқарув
органлари, рақамли
трансформация, ахборот,
киберхавфсизлик.

ABSTRACT

Ушбу илмий мақолада Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари бошқарув фаолиятини рақамли тарансформациялашнинг афзалликлари ва камчиликлари келтирилган. Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари бошқарув фаолиятини рақамли тарансформациялашнинг афзалликлари сифатида вақтни тежашга имкон бериши, самарадорликни ошириши, маълумотларни тизимлаштириши кабилар келтирилган.

Кириш

20 асрнинг сўнгида рақамли трансформация атамаси ва унга ўтиш билан боғлиқ бўлган жараёнлар мураккаб кўринган бўлса ҳам, вақт ўтиши билан у харажатларни қисқартириш, бошқарув рискларини камайтириш, янги натижаларга эришиш воситаси сифатида келтирила бошлади [1].

Рақамли трансформация замонавий давлатлар ривожланишининг асосий тенденцияларидан биридир. Иқтисодиётдаги анъанавий таркибий алоқалар ва жамиятда ўрнатилган ижтимоий муносабатлар ўзгариб бораётган пандемия шароитида рақамли технологиялар ривожланишнинг кўплаб жиҳатларини мутлақо янги босқичда қайта форматлаш ва янада самарали ташкил этиш учун ноёб имкониятни тақдим этади.

Технологик ютуқларни қўллашда давлат сектори ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш секторидан орқада қоляётгани унда рақамли технологияларни қўллаш нисбатан секинроқ амалга ошаётгани билан боғлиқ. Маҳаллий ҳокимият органлари бошқарувида ҳам рақамли трансформациялашнинг замонавий талаб ва стандартлардан орқада эканлиги ушбу мавзунини кенг ва тўлақонли тадқиқ этиш заруриятини келтириб чиқаради [2].

Маҳаллий бошқарувда рақамли трансформация муҳим аҳамиятга эга, чунки у шаҳар ҳамда туманлар аҳолиси ва бошқа манфаатдор томонларнинг эҳтиёжларини қондириш учун хизмат кўрсатишни яхшилаш мақсадида технологиялардан фойдаланишга қаратилган.

Жараёнларни мураккаброқ ечимларга айлантириш орқали маҳаллий ҳокимиятлардаги рақамли трансформация хавфларини камайтиради, самарадорликни

оширади ва инновацияларни рағбатлантиради. Бу янада самарали жараёнларга ҳисса қўшади, шунинг учун аҳоли ва ходимлар керакли маълумотларни тезроқ ва ўзларига мос келадиган вақтда олишлари мумкин бўлади.

Баъзи давлат сектори ташкилотлари хусусий секторга нисбатан мослашишда секинроқ кўринса-да, рақамли трансформация уларнинг фаолияти учун ҳам муҳим, чунки у маҳаллий ҳукуматларга бозорда кўриниши ва чаққонлигини ошириш учун кўпроқ стратегик асосланган қарорларни таклиф қилади.

Маҳаллий ҳукумат бошқарувининг рақамли трансформацияси бу алоқаларни соддалаштиради, чунки мураккаброқ ёки автоматлаштирилган жараёнлар маълумотлар алмашишни соддалаштиради, бу эса кўпроқ маълумотга асосланган қарорларни муаммосиз қабул қилиш имконини беради. Бу, ўз навбатида, бир хизматдан бошқасига ўтишда ҳар қандай хавфларни камайтиради, жамиятнинг умумий фаровонлигини яхшилади ва кейинчалик фойдаланиш мумкин бўлган узоқ муддатли харажатларни тежашга ёрдам беради.

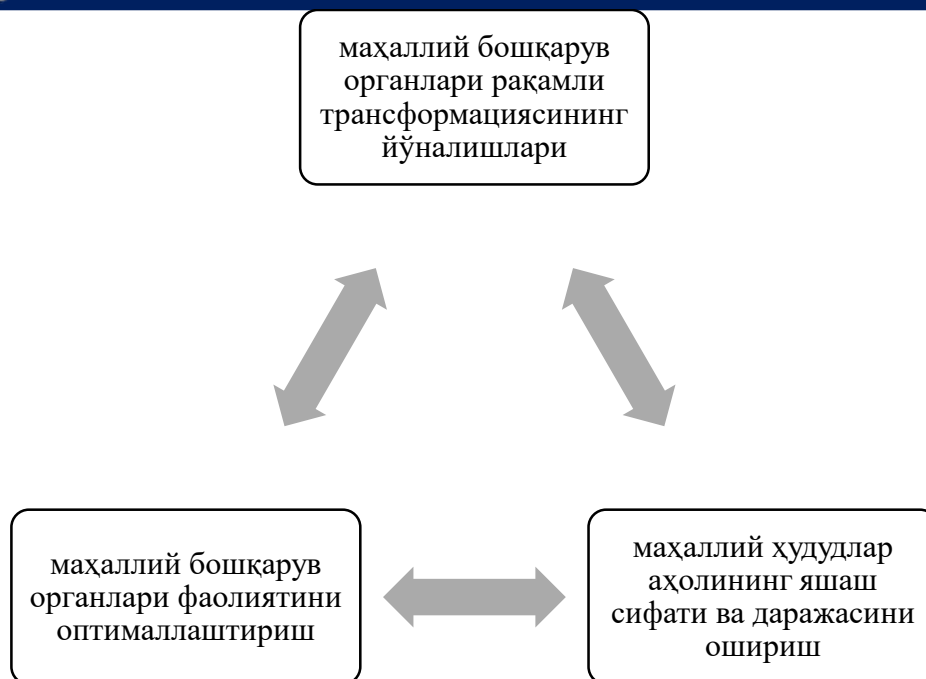
Мавзунинг ўрганилганлик даражаси

Замонавий даврда мавзу долзарб бўлишига қарамасдан, унинг ўрганилганлик даражаси юқори эмас. Аммо мавзунинг тадқиқ этган иқтисодчи олимлар ишлари орқали илмий тадқиқотда аҳамиятли бўлган натижаларни олиш мумкин.

Жумладан, Постаюк М.П. ва Посталюк Т.М. ўз тадқиқотларида "ҳар қандай иқтисодий тизимни рақамлаштириш объектив эҳтиёж бўлиб, аҳоли фаровонлигини таъминлашда долзарб аҳамият касб этади" [3], деб таъриф беради.

Прокопова Л. И. тадқиқотларида [4] муниципалитет бошқарув тизимини рақамлаштириш воситаларини икки йўналишда гуруҳлаш тавсия этилади (1-расм):

- биринчи йўналиш: манфаатдор томонларнинг ўзаро ҳамкорлигини электрон форматга ўтказиш орқали бюрократик тартибларни ва ахборотни тақдим этишнинг қоғоз форматини минималлаштириш мақсадида муниципалитетнинг маъмурий муҳитини рақамли ўзгартириш муаммоларини ҳал қилишга қаратилган воситалар, шунингдек, функцияларни бажариш учун бюджет ва вақт харажатлари;

1-расм. Муниципалитет бошқарув тизимини рақамлаштириш воситалари

- иккинчи йўналиш: муниципалитет аҳолисининг ҳаёт даражаси ва сифатини ошириш, муниципалитет кадриятларини яратишга ҳисса қўшиш, ўзаро ҳамкорлик муаммоларини ҳал қилишга қаратилган ташкилий ва бошқарув жараёнларини рақамли ўзгартириш учун мўлжалланган рақамлаштириш воситалари.

Тадқиқот методологияси

Ишда назарий тадқиқот, илмий абстракциялаш усуллари билан бирга, муниципалитет бошқарув тизимини рақамлаштиришнинг устувор жиҳатлари ва муаммолари қиёсий таҳлил қилинган.

Таҳлил ва натижалар

Рақамли трансформация маҳаллий ҳукуматларга комплекс ёндашув орқали ўзларининг технологик кўникмаларини ошириш имконини беради. Шу сабабли, маҳаллий ҳокимият органлари ва уларнинг ходимлари ўзгаришларга тайёр бўлиши ва бу ўзгаришларда иштирок этиши жуда муҳим, шунда маҳаллий ҳокимиятлар бир нечта бўлимларга эга бўлишига қарамай, биргаликда ишлашлари мумкин. Буни муваффақиятли амалга ошириш учун учта асосий қадам мавжуд:

1. Ахборот технологияларидан фаолиятда кенг фойдаланиш.

Жисмоний ва қоғоз жараёнларини ўзгартириш ва модернизация қилишдан рақамли жараёнларга ўтиш жараёни. Ушбу босқич якунига етмагунча фаолиятни рақамлаштириш мумкин эмас.

2. Рақамлаштириш.

Рақамли технологиялар ва маълумотлардан фойдаланиш жараёни, уларни узоқ муддатда интеграциялаш ва соддалаштириш орқали индивидуал жараёнларни ўзгартириш.

3. Рақамли трансформация.

Бу хизмат операциялари, стратегик қарорлар ва қиймат таклифларини ўзгартириш учун янги жараёнлар ва тузилмаларни жорий этиш учун маданият, ишчи кучи ва технология мувофиқлаштирилган босқичдир.

Ушбу учта асосий қадам муваффақиятли бўлиши учун маълумотлар муҳим аҳамият касб этади. Рақамли трансформация жараёни бир кечада содир бўлмайди ва тўғри режалаштириш билан бу оддий ва хавфсиз жараён бўлиши мумкин.

Рақамли трансформациялашни доимий равишда такомиллаштирилиши учун қуйидагиларни амалга ошириш тавсия этилади:

Барча янги ходимлар улардан қандай фойдаланишни ва улар қандай имтиёзлар беришини тушунишлари учун янги технологияларнинг босқичма-босқич миграциясини амалга ошириш.

Эски технологияларни босқичма-босқич бекор қилиш бўйича йўл харитасини яратиш.

Истиқболли хизматларни тақдим этишга ёрдам берадиган лойиҳаларга ресурсларни қайта тақсимлаш.

Маҳаллий ҳукумат бошқарувида рақамли трансформация жараёнидан ўтиш орқали кўп фойда олиш мумкин. Жумладан:

1. Ходимларнинг вақтини тежайди

Маҳаллий ҳукуматдаги жараёнларни рақамли ўзгартиришнинг энг катта афзалликларидан бири бу ходимлар учун вақтни тежашдир. Барча маълумотларни бир жойда марказлаштириш аниқ маълумотларни топиш ва аниқлашни осонлаштиради.

Ходимларга махсус кириш ҳуқуқини бериш ҳам ходимларнинг вақтини тежашнинг яхши усули ҳисобланади, чунки улар электрон жадваллар ва маълумотлар базалари бўйлаб ўтиш вақтни беҳуда сарфлаш ўрнига фақат керакли маълумотларни кўришлари мумкин бўлади.

Иш жараёнини автоматлаштириш, шунингдек, вақтни тежайди ва ходимларга маълумотларни қўлда киритиш ўрнига юқорида устувор вазифаларга кўпроқ вақт сарфлаш имконини беради.

Маҳаллий ҳокимият органларининг рақамли трансформацияси, шунингдек, ходимларнинг даъволар, аризалар ва лицензия сўровларини кўриб чиқишлари мумкинлигини англатади.

2. Самарадорликни оширади.

Ҳисоб-китобларга кўра, ходимлар ҳар куни 1,8 соат вақтларини бирон бир вазифани бажариш учун керакли маълумотларни қидириш ва йиғиш учун сарфлашлари мумкин [5]. Рақамли трансформациялаш эса, вақт сарфини тежаш билан бирга, маълумот ва ҳужжатларни тизимлаштириш ва рақамлаштириш имконини беради.

Бу, шунингдек, бўлимлар ўртасида узлуксиз алоқани таъминлашга ёрдам беради, бу эса барча ходимларга долзарб ва аниқ маълумотларга асосланган ҳолда кириш, назорат қилиш ва қарорлар қабул қилиш имконини бериш орқали қиммат инсон хатоларини камайтиради.

3. Киберхавфсизликни яхшилайд.

Илгари кўплаб маҳаллий ҳукуматлар ўзларининг турли бўлимларида бир нечта турли хил рақамли воситалардан фойдаланганлар. Бу кўпинча такрорий, етишмаётган маълумотлар ва маълумотларни киритишда инсон хатосига олиб келади.

Рақамли трансформация стратегияларида булутли дастурий таъминотдан кўпроқ фойдаланиш билан ёзувлар хавфсизроқ сақланади ва кунига бир неча марта захираланади.

4. Сифатли ва тизимли маълумотларни олиш имконияти.

Дастурий таъминот каби мураккаб ечимлардан фойдаланиш ходимларга файлларга керакли жойда ва исталган вақтда кириш ҳамда янгилаш имконини беради. Ишларни бошқариш дастуридан фойдаланиш орқали ишчилар тегишли хизмат ва маслаҳатлар кўрсатилиши, шахсга етказилишини таъминлаш учун реал вақт режимида маълумот олишлари мумкин бўлади.

5. Харажатларни камайтиради.

Шак-шубҳасиз, рақамли трансформация пулни тежайди. Жумладан:

Чоп этиш харажатлари - масалан, фуқароларга чоп этиш ва почта орқали юбориш ўрнига имзолаш учун электрон шакллар ва шартномаларни юбориш;

Онлайн тўлов имкониятлари - бу транзакцияни қайта ишлаш харажатларини камайтириши мумкин.

Маҳсулотни ишлаб чиқиш харажатларини камайтиради.

Жорий харажатлар - маҳаллий ҳукуматни рақамли ўзгартириш бюджетингизни максимал даражада ошириш учун маблағларни бошқа хизматлар учун ишлатишга имкон беради.

Шунга қарамай, маҳаллий бошқарув органлари фаолиятида рақамли трансформацияга ўтиш жараёнлари ҳақида билиш, тушуниш ва олдини олиш керак бўлган бир нечта кенг тарқалган хатолар мавжуд:

1. Аниқ стратегияга эга бўлмаслик.

Юқорида айтиб ўтилганидек, рақамли трансформацияни амалга ошириш, агар кимнингдир қайси соҳада бўлишидан қатъи назар, аниқ стратегик режа ишлаб чиқилмаса, ҳеч қачон унинг салоҳиятига тўлиқ эриша олмайди.

Аниқ стратегияни сақлаш учун ҳар бир қабул қилинадиган қарор маълумотларга асосланган бўлиши ва маҳаллий ҳукуматга ўз мақсадларига эришишга ёрдам бериши керак.

2. Ишчи кучини жалб қилмаслик

Ҳар бир корхона ва ташкилотда катта ўзгаришлар рўй берганда, барча ходимларни ишга жалб қилиш қийин бўлиши мумкин. Ишчи кучининг ўзгаришлар рўй бераётганини билиши ва тушунишига ишонч ҳосил қилиши жуда муҳимдир.

Рақамли трансформация стратегиянгизни таклиф қилишда турли бўлимлар ва ходимлар бошдан кечирадиган ўзига хос таъсир ва имтиёزلарни таъкидлаш ҳамда тўғри етказиш муҳимдир. Шунинг учун бутун ишчи кучи жараённинг бошида ва бутун давомида иштирок этиши жуда муҳимдир.

Хулоса ва таклифлар

Олиб борилган тадқиқот натижалари асосида шунини таъкидлаш лозимки, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари бошқарув фаолиятини рақамли

трансформациялаш ахборот кўпайиб, уни тизимлаштириш мураккаблашиб бораётган даврда долзарб ҳисобаланади. Рақамли трансформациялаш қуйидаги имкониятларни тақдим этади:

Самарадорлик ва маҳсулдорликни ошириш. Ягона манбага эга бўлиш, ҳужжатлар ва маълумотларни аниқ назорат қилиш маълумотни топиш ва янгилашда қимматли вақтни тежашга ёрдам беради. Ҳужжатларни бошқаришни автоматлаштириш, шунингдек, такрорий вазифаларни қисқартиришга ва иш жараёнларини соддалаштиришга ёрдам беради.

Ташкилотда бўлимлар ўзаро ҳамкорлигининг ортиши: Ахборотни тўрлаш ва қайта ишлашни осонлаштиради, бўлимлараро маълумотларни бир жойга жамлаш ортиқча вақт ва меҳнат талаб этмайди [6].

Маҳаллий давлат органлари бошқарувини рақамли трансформациялаш Ўзбекистон сингари асосий аҳолиси шаҳар ва қишлоқларда яшайдиган мамлакат учун жуда зарур. У маҳаллий давлат органлари шаффофлигини ошириш билан бирга, хизмат кўрсатишни жадаллаштириш имконини беради. Шу сабабли ҳам, давлат томонидан маҳаллий давлат органлари бошқарувини рақамлаштиришга йўналтирилган лойиҳаларнинг қўллаб-қувватланиши, рақамлашиш учун сарфланадиган маблағларнинг субсидияланиши жараёни тезлаштириш имконини беради. Бунинг учун энг аввало қуйидагиларни амалга ошириш лозим:

- Маҳаллий давлат органлари бошқарувини рақамли трансформациялашнинг мезонларини ишлаб чиқиш;
- Маҳаллий давлат органлари ходимларини рақамли трансформациялашнинг талабларига мувофиқ қайта тайёрлаш;

Маҳаллий давлат органлари ходимларининг рақамли технологияларни ишлата олиш бўйича компетенцияларини ишлаб чиқиш ва бошқалар.

References:

1. <https://www.theaccessgroup.com/en-gb/blog/hsc-what-is-digital-transformation-in-local-government/>
2. <https://governmentbusiness.co.uk/features/digital-transformation-reshaping-local-government>
3. Посталюк М.П. Цифровизация локальных систем региональной российской экономики: потребности, возможности и риски / М.П. Посталюк, Т.М. Посталюк // Экономические проблемы регионов и отраслевых комплексов, 2018. № 2 (66). С. 174-177
4. Прокопова Людмила Игнатьевна Направления цифровой трансформации эффективной системы управления муниципальным образованием // Вестник науки и образования. 2020. №7-2 (85). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/napravleniya-tsifrovoy-transformatsii-effektivnoy-sistemy-upravleniya-munitsipalnym-obrazovaniem> (дата обращения: 28.12.2022).
5. Зайченко И.М., Горшечникова П.Д., Лёвина А.И., Дубгорн А.С. Цифровая трансформация бизнеса: подходы и определение // Экономика и экологический

менеджмент. 2020. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-transformatsiya-biznesa-podhody-i-opredelenie> (дата обращения: 29.12.2022).

6. <https://workpoint365.com/5-benefits-of-digital-transformation-in-government-services/>